

STANOWISKO RZĄDU

I. METRYKA DOKUMENTU

Tytuł
Biała Księga w sprawie wariantów dotyczących zwiększenia wsparcia badań i rozwoju obejmujących technologie o potencjale podwójnego zastosowania

Data skierowania wniosku przez Parlament RP	Data przyjęcia stanowiska przez Komitet do Spraw Europejskich
16 lutego 2024 r.	

Sygnatura Komisji Europejskiej	COM(2024) 27
--------------------------------	--------------

Instytucja wiodąca
Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Instytucje współpracujące
Ministerstwo Obrony Narodowej Polski Fundusz Rozwoju Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

II. CEL DOKUMENTU

Celem białej księgi opracowanej przez Komisję Europejską jest rozpoczęcie konsultacji publicznych na temat wsparcia na poziomie UE badań i rozwoju obejmujących technologie o potencjale podwójnego zastosowania (tzn. do celów cywilnych i wojskowych). Biała księga zawiera przegląd obecnych programów finansowania unijnego oraz ocenę, czy wsparcie to jest nadal adekwatne i strategiczne w obliczu istniejących i pojawiających się wyzwań geopolitycznych określonych w europejskiej strategii bezpieczeństwa gospodarczego. W drugiej części księgi przedstawiono trzy warianty przyszłych rozwiązań dotyczących wsparcia na poziomie UE badań i rozwoju obejmujących technologie podwójnego zastosowania jako punkt wyjścia do debaty na ten temat.

III. DOKUMENTY POWIĄZANE

-

IV. STANOWISKO RZĄDU

Technologie o potencjale podwójnego zastosowania (ang. *dual use*) stanowią ważny element zapewnienia bezpieczeństwa kraju, a jednocześnie sprzyjają rozwojowi innowacyjnej gospodarki. Rozwój tego typu technologii wpływa na postrzeganie kraju pod kątem jego możliwości obronnych i przyczynia się do wzmocnienia pozycji konkurencyjnej kraju na arenie międzynarodowej.

Technologie o potencjale podwójnego zastosowania są przedmiotem zainteresowania Ministerstwa Rozwoju i Technologii (MRiT), Ministerstwa Obrony Narodowej (MON), oraz Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR). Owocem współpracy ww. instytucji w zakresie rozwoju tych technologii było uruchomienie pilotażowych działań pod nazwą IDA (Innovative Dual-use tech Accelerator) mających na celu wsparcie podmiotów zajmujących się m.in. rozwijaniem technologii dual-use oraz wdrożeniem tego typu rozwiązań na rynku. Celem programu pilotażowego była adaptacja technologii cywilnych na potrzeby odporności i obronności państwa. Program został zrealizowany w 2023 r. w modelu tzw. otwartych innowacji. Program ten miał także na celu budowanie partnerstw pomiędzy innowatorami a sektorem obronnym.

Polska aktywnie uczestniczy również w inicjatywach NATO związanych z rozwojem technologii o potencjale podwójnego zastosowania (m.in. programie akceleracyjnym NATO DIANA czy Funduszu Innowacji NATO).

Wnioski i rekomendacje wynikające z dotychczasowych działań w tym zakresie zostały zebrane w *Mapie drogowej dla działań wspierających rozwój technologii o potencjale podwójnego przeznaczenia w Polsce*, opracowanej na zlecenie Polskiego Funduszu Rozwoju w styczniu br. przy współpracy z Ministerstwem Obrony Narodowej, przemysłem obronnym, aktorami ekosystemu innowacji, przedstawicielami świata nauki oraz funduszami inwestycyjnymi.

W przedmiotowym dokumencie wskazano na konieczność podjęcia następujących inicjatyw:

- Integracja i dialog: należy dążyć do integracji środowisk zainteresowanych rozwojem i adopcją technologii podwójnego zastosowania, tworząc platformy umożliwiające budowanie dialogu i wymianę doświadczeń. Platformy te powinny moderować współpracę pomiędzy różnymi aktorami i wspierać adaptacje technologii cywilnych do potrzeb użytkownika końcowego oraz nawiązywanie partnerstw pomiędzy innowatorami a przemysłem obronnym.
- Świadomość i współpraca: istotne jest zwiększanie świadomości o możliwościach, jakie daje współpraca różnych aktorów w dziedzinie innowacji, badań i rozwoju. Dotyczy to implementacji technologicznych rozwiązań na poziomie przemysłowym oraz nawiązywania kontaktów z końcowymi użytkownikami w sektorach cywilnym i wojskowym.
- Ekspansja na rynki międzynarodowe: należy umożliwić rozszerzenie obecności polskiej technologii o potencjale podwójnego zastosowania na rynkach europejskich, transatlantyckich i globalnych.
- Doskonalenie działań i innowacji: kluczowe jest ciągłe doskonalenie obecnych programów rozwojowych, zwłaszcza w zakresie umożliwiającym zwiększenie partycypacji polskich zespołów rozwijających technologie w programach międzynarodowych. Ważna jest także ewaluacja działań „lessons learnt”, która umożliwi dokonywanie istotnych zmian jakościowych.

- Edukacja i współpraca: należy angażować różnorodnych odbiorców technologii o potencjale podwójnego zastosowania w zakresie współpracy z innowatorami, jednostkami B+R, przemysłem i nauką, co stwarza przestrzeń do wzajemnego uczenia się i przekazywania informacji zwrotnej.
- Praktyczne zastosowania i konkurencyjność: ważne jest, aby debata i działania w obszarze technologii o potencjale podwójnego zastosowania przekładały się na praktyczne wymiary konkurencyjności firm, zwiększając efektywność końcową, sukcesy biznesowe oraz zdobywanie przewag technologicznych i rynkowych.
- Finansowanie i inwestycje: należy kłaść nacisk na rozwój strategii finansowania i inwestycji w technologie o potencjale podwójnego zastosowania. Obejmuje to identyfikację źródeł finansowania, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, wspieranie inicjatyw prywatnych i publicznych w zakresie inwestycji, a także tworzenie korzystnych warunków dla angażowania kapitału prywatnego i instytucjonalnego. Ważne jest również zapewnienie wsparcia w zakresie różnych form finansowania, które pomogą w rozwoju, wdrażaniu i komercjalizacji tych technologii.

Biała Księga w sprawie wariantów dotyczących zwiększenia wsparcia badań i rozwoju obejmujących technologie o potencjale podwójnego zastosowania opracowana przez Komisję Europejską stanowi ważny element w debacie na temat rozwoju tego rodzaju technologii i ich roli w zapewnianiu bezpieczeństwa oraz kształtowaniu innowacyjnej gospodarki.

W białej księdze wskazano, że istnieje ciągła potrzeba odpowiedniego wsparcia ukierunkowanego na wzmocnienie badań i rozwoju obejmujących technologie o potencjale podwójnego zastosowania, co może pomóc w rozwoju najnowocześniejszych zdolności obronnych w UE. Zwiększenie odporności UE zarówno w odniesieniu do potrzeb w zakresie obronności, jak i bezpieczeństwa wewnętrznego uznano za działanie priorytetowe.

Biorąc pod uwagę istniejące uwarunkowania geopolityczne i zagrożenia zewnętrzne zapewnienie przewagi technologicznej UE ma kluczowe znaczenie dla obronności państw UE. Szybki rozwój nowoczesnych technologii cywilnych (np. w obszarze sztucznej inteligencji) stanowi ogromny potencjał do zastosowania w sferze wojskowej. W białej księdze wskazano, że coraz więcej technologii wykorzystywanych w kontekście zdolności w zakresie bezpieczeństwa i obronności wywodzi się ze sfery cywilnej, w której inwestycje sektora prywatnego są wyższe, koszty pośrednie są niższe, a cykle badawczo-rozwojowe są szybsze. Komisja Europejska wskazuje, że w UE należy nadal dążyć do synergii między programami i instrumentami UE w celu rozwinięcia niewykorzystanego potencjału pod względem korzystania z osiągnięć cywilnych badań i rozwoju na potrzeby dostarczania zastosowań obronnych, a także z osiągnięć B+R w dziedzinie obronności na potrzeby generowania zastosowań cywilnych.

Rząd RP popiera inicjatywę Komisji Europejskiej zmierzającą do zapewnienia synergii między sektorem cywilnym a obronnym, co będzie miało pozytywne konsekwencje zarówno dla bezpieczeństwa, jak i rozwoju gospodarczego. Władze RP podejmują aktywne działania mające na celu wsparcie rozwoju technologii o potencjale podwójnego zastosowania w kontekście przedsięwzięć realizowanych w tym obszarze w ramach NATO. W opinii Rządu RP zapewnienie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej obejmującej technologie o potencjale podwójnego zastosowania na poziomie UE, może znacząco przyczynić się do wzmocnienia zdolności technologicznych całej Unii Europejskiej.

W białej księdze Komisja Europejska wskazuje, że należy dążyć do lepszego wykorzystania wyników projektów badawczo-rozwojowych na cele obronne oraz określić działania umożliwiające, w stosownych przypadkach, uzyskanie rezultatów w zakresie podwójnego zastosowania.

W białej księdze Komisja Europejska określiła trzy możliwe warianty przyszłych rozwiązań odnośnie do wsparcia B+R o potencjale podwójnego zastosowania.

W wariantie 1 przedstawiono, co jeszcze można zrobić w oparciu o obecną strukturę – bez zmiany istniejących podstaw prawnych. Warianty 2 i 3 będą wymagały w przyszłości zmian podstaw prawnych.

Wariant 1 opiera się na istniejącym podejściu ustanowionym w obecnych wieloletnich ramach finansowych, a jednocześnie wprowadza stopniową poprawę i zakłada wykorzystanie już wdrażanych środków, które nie przyniosły jeszcze zamierzonych skutków. W tym wariantie podejmowane działania mogłyby być wdrażane za pomocą zmienionych parametrów wdrażania, w razie potrzeby w ramach przepisów prawnych dotyczących istniejących programów, bez nakładania nadmiernych obciążeń na Komisję/agencje wykonawcze oraz wnioskodawców/beneficjentów. Zgodnie z zapisami białej księgi takie parametry, które już można wdrożyć na podstawie obowiązujących przepisów prawnych i które mogłyby być dalej wykorzystywane również w kontekście dalszych wariantów, mogłyby obejmować:

- wykorzystanie projektów badawczo-rozwojowych i ich wyników z myślą o zwiększeniu ich skali w odniesieniu do podwójnego zastosowania (w badaniach i rozwoju w sektorze cywilnym i obronnym) przez użycie istniejących informacji dostępnych w bazach danych UE do wyszukiwania takich wyników oraz przez monitorowanie trwających projektów badawczo-rozwojowych;
- dalsze rozwijanie synergii, m.in. poprzez wymianę informacji na wyższym szczeblu i lepszą koordynację (części) programów prac między badaniami i rozwojem w sektorze cywilnym i obronnym, w tym możliwość wspierania przedkomercyjnych zamówień publicznych na usługi badawcze i rozwojowe w ramach różnych programów, lepszy dostęp do wyników projektów i sprawozdawczości dotyczącej projektów oraz specjalne wymiany tematyczne z udziałem środowisk cywilnych i zajmujących się obroną;
- rozważenie wprowadzenia dodatkowego obowiązku wykorzystywania wyników w UE (na podstawie art. 39 rozporządzenia (UE) 2021/695 ustanawiającego program „Horyzont Europa”) w odpowiednich częściach programu prac i zaproszenia do składania wniosków dotyczących obszarów technologii krytycznych określonych w zaleceniu Komisji z dnia 3 października 2023 r., w oparciu o wyniki wspólnej oceny ryzyka rozpoczętej na podstawie zalecenia;
- wprowadzenie mechanizmu oznaczania produktów podwójnego zastosowania (np. znacznik na poziomie zaproszenia lub oznakowanie na poziomie projektu) w celu zasygnalizowania dodatkowego potencjału podwójnego zastosowania, a także zaproszeń do składania wniosków typu spin-in/spin-out w oparciu o praktykę stosowaną już w odniesieniu do tematów programu prac w ramach programów szczegółowych „Horyzont Europa”;
- zapewnienie, w stosownych przypadkach, dalszych wytycznych i wsparcia beneficjentom zajmującym się technologiami, które mają potencjał podwójnego zastosowania.

Wariant 2 polega na rezygnacji z ukierunkowania wsparcia B+R wyłącznie na zastosowania cywilne w wybranych częściach programu będącego następcą programu „Horyzont Europa”. Można go wdrożyć przez zastąpienie zwrotu „ukierunkowane wyłącznie” określeniem „ukierunkowane” jedynie w odniesieniu do wybranych części

programu będącego następcą programu „Horyzont Europa”, na przykład tam, gdzie technologie o potencjale podwójnego zastosowania mają największe znaczenie. Wszystkie pozostałe części programu byłyby nadal ukierunkowane wyłącznie na zastosowania cywilne. Wariant ten umożliwiłby wspieranie strategicznych technologii niezależnie od dziedziny zastosowania w wybranych częściach programu, co pozwoliłoby uniknąć odrzucania wniosków, które nie są ukierunkowane wyłącznie na zastosowania cywilne.

Wariant 3 polega na utworzeniu specjalnego instrumentu ukierunkowanego konkretnie na badania i rozwój o potencjale podwójnego zastosowania.

Zgodnie z zapisami białej księgi wariant ten można urzeczywistnić w różnych formach:

- specjalny instrument opracowany z myślą o badaniach o potencjale podwójnego zastosowania, z własnym budżetem, własnymi zasadami uczestnictwa i upowszechniania wyników, przepisami dotyczącymi procedury komitetowej/zarządzania, kryteriami oceny i kwalifikowalności, strukturą konsorcjów itp.,
- zwiększenie wsparcia na rzecz wprowadzania na rynek UE technologii o potencjale podwójnego zastosowania za pośrednictwem specjalnego mechanizmu lub specjalnej struktury (np. w agencjach wykonawczych lub specjalnym wspólnym przedsięwzięciu), lub w drodze zamówień publicznych udzielanych przez użytkowników końcowych z siedzibą w UE,
- planowanie projektów szandarowych podwójnego zastosowania w fazie projektowania, które wspierają rozwój technologii krytycznych, opierają się na synergii z innymi strategiami politycznymi i instrumentami UE oraz są w miarę możliwości realizowane w koordynacji z programem EBI dotyczącym produktów podwójnego zastosowania.

W opinii Rządu RP, biorąc pod uwagę, że obecnie znajdujemy się w połowie okresu realizacji programów z wieloletnich ram finansowych na lata 2021 -2027, do czasu ustalenia nowych ram prawnych na kolejny okres finansowy wskazane wydaje się zastosowanie Wariantu 1 polegającego na stopniowej poprawie sytuacji i lepszym wykorzystaniu istniejących rozwiązań do rozwoju technologii o potencjale podwójnego zastosowania. Docelowo jednak takie rozwiązanie wydaje się niewystarczające, w związku z czym Rząd RP opowiada się za zastosowaniem w programach realizowanych w ramach kolejnych wieloletnich ram finansowych Wariantu 2 polegającego na rezygnacji z ukierunkowania wsparcia B+R wyłącznie na zastosowania cywilne w programie będącym następcą programu „Horyzont Europa”. Szczegółowe rozwiązania w tym zakresie powinny zostać wypracowane w trakcie uzgadniania treści następcy programu „Horyzont Europa.” W opinii Rządu RP takie rozwiązanie powinno jednak znaleźć zastosowanie nie tylko w odniesieniu do następcy programu „Horyzont Europa”. Szerszych możliwości finansowania rozwoju technologii o potencjale podwójnego zastosowania należy szukać również w innych programach finansowanych ze środków UE, w tym w programach realizowanych w ramach polityki spójności UE. Niezależnie od przyjętego wariantu kluczowe znaczenie dla rozwoju tego typu technologii ma ich finalny wpływ na zwiększenie zdolności operacyjnych sił zbrojnych, a także rozwój współpracy z sektorem obronnym, poznanie jego potrzeb i uwarunkowań realizacji projektów. Programy badawczo-rozwojowe umożliwiające rozwój technologii o potencjale podwójnego zastosowania powinny uwzględniać zatem potrzeby operacyjne sił zbrojnych oraz aspekt wymiany wiedzy i rozwoju kompetencji w sektorze obronnym.

V. UZASADNIENIE STANOWISKA RZĄDU

Wsparcie rozwoju nowoczesnych technologii o potencjale podwójnego zastosowania na poziomie UE przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa Polski i Unii Europejskiej. Współcześnie to przede wszystkim nowoczesne technologie rozwijane na potrzeby cywilne zapewniają przewagę konkurencyjną i stanowią ogromny potencjał do zwiększania bezpieczeństwa. Polska powinna w związku z powyższym wspierać rozszerzanie możliwości wykorzystania programów badawczo-rozwojowych finansowanych ze środków Unii Europejskiej na realizację projektów, które mogą znaleźć zastosowanie zarówno w sektorze cywilnym, jak i w sektorze obronnym.

Wariant 1 określony w białej księdze jest aktualnie możliwy do realizacji (a niektóre działania są już realizowane) i nie wymaga zmian podstaw prawnych W związku z czym powinien znaleźć zastosowanie w obecnie wdrażanych programach.

Wariant ten nie otwiera jednak bezpośrednio możliwości finansowania badań i rozwoju, które znajdą zastosowanie w sektorze obronnym, w związku z czym docelowo powinny zostać uruchomione mechanizmy umożliwiające wdrażanie tego typu inicjatyw w ramach następcy programu „Horyzont Europa” (Wariant 2), przy czym dla Polski, będącej wciąż dużym beneficjentem polityki spójności UE, istotne znaczenie ma również poszerzenie możliwości realizacji tego typu przedsięwzięć w ramach programów badawczo-rozwojowych i innowacyjnych realizowanych w ramach polityki spójności UE. Zastosowanie Wariantu 3 polegającego na wyodrębnieniu specjalnego instrumentu ukierunkowanego na technologie o potencjale podwójnego zastosowania miałyby niewątpliwie pewne zalety, ale trudno byłoby ustalić linię demarkacyjną pomiędzy takim instrumentem a istniejącymi rozwiązaniami. Projekty o potencjale podwójnego zastosowania mogą być realizowane w wielu obszarach tematycznych. Wciąż mogą też pojawiać się nowe rozwiązania technologiczne, które są rozwijane w sektorze cywilnym, a które będą mogły znaleźć w przyszłości zastosowanie w sektorze obronnym. W związku z tym lepszym rozwiązaniem wydaje się otwarcie możliwości finansowania tego rodzaju przedsięwzięć w ramach istniejących programów niż tworzenie odrębnych ścieżek. Należy również zaznaczyć, że czynnikiem umożliwiającym rozwój technologii o potencjale podwójnego zastosowania jest zdolność sił zbrojnych do ich absorpcji, a także rozwój współpracy z sektorem obronnym, wymiana wiedzy i rozwój odpowiednich kompetencji. W tym kontekście warto rozważyć uruchomienie programów dotyczących:

- 1) dostosowania technologii cywilnej do wykorzystania na rzecz obronności,
- 2) wsparcia systemowego platform umożliwiających integrację sektora dual-use,
- 3) zwiększenia zdolności użytkowników końcowych oraz przemysłu obronnego do adopcji technologii cywilnych (w tym wypracowanie rozwiązań systemowych oraz rozwój kompetencji).

VI. STANOWISKO PARTNERÓW SPOŁECZNYCH

VII. WNIOSKI

VIII. PRZEDSTAWICIEL KIEROWNICTWA RESORTU WIODĄCEGO UPOWAŻNIONY DO PREZENTOWANIA STANOWISKA